

Den regionalpolitiske redegørelse 2008 – kort fortalt

Dato 21.05.2008

Tel. +45 8728 5142

dorthe.selmer@ru.rm.dk

I dette notat refereres den udsendte regionalpolitiske redegørelse 2008. I bokse er indsat en række regionale uddybninger og bemærkninger, og sidst omtales behandlingen af redegørelsen under Folketingets forespørgselsdebat den 15. maj 2008.

Af den regionalpolitiske redegørelse, som Velfærdsministeriet netop har udsendt fremgår, at regeringen mener, at det overordnet går rigtig fint i Danmark – regionalt set.

Regeringen er godt på vej til at opfylde sin ambitiøse hensigtserklæring fra 2001 om at "tilstræbe, at den regionale udvikling på langt sigt fører til mindre ulighed i service, beskæftigelse og økonomiske vilkår i regionerne".

Regeringen benytter i redegørelsen den skattepligtige indkomst til at beskrive den økonomiske ulighed. Hvis man i stedet benytter bruttoindkomsten, der ikke indeholder tekniske skattefradrag, er uligheden indsnævret knap så markant, som beskrevet i redegørelsen. Med de seneste års udvikling på boligmarkedet, kan man desuden have en formodning om, at uligheden målt på formue endda er gået den forkerte vej. Både mellem enkelte kommuner og ikke mindst mellem ejere og lejere.

Kommunalreformen har medført, at kommunerne er blevet til forholdsvis store geografiske enheder, og der kan derfor være økonomiske forskelle internt i den enkelte kommune, som redegørelsen ikke fanger. Eksempelvis kan der være store forskelle på udviklingen i byer og landdistrikter.

Ledigheden er faldet hurtigere og gennemsnitsindkomsten steget mere i regioner med det dårligste udgangspunkt i forhold til de bedst stillede.

Ifølge en analyse, som Velfærdsministeriet har fået udarbejdet, er der sket en regional koncentration af produktionen over de seneste ti år, men samtidig er forskellene i indkomst blevet væsentlig mindre. Det skyldes i høj grad, at flere danskere pendler, altså bor og arbejder i to forskellige kommuner. Pendlingen er vokset med 4 procent-point over ti år og udgør nu

36,6 pct. Samme stigning i pendlingen findes i yderområderne, men her pendler kun 20 pct. Hvorfor flere borgere vælger at pendle, vil blive afklaret i en kommende analyse.

En af de udfordringer, som udkantsområderne har til fælles med vækstområderne og resten af landet, er at skaffe tilstrækkelig og kvalificeret arbejdskraft. Der er allerede i dag problemer med rekrutteringen, og de vil vokse i takt med, at den erhvervsaktive andel af befolkningen bliver mindre.

Mens befolkningstallet i Danmark vokser, slås udkantsområderne med befolkningstilbagegang – nettofraflytning. Her har kommunalreformen og finansieringsreformen dog forbedret grundlaget for, at udkantsområderne og så kan yde en god offentlig service, lige som regionale erhvervs- og vækstpolitiske tiltag søger at etablere fornuftige beskæftigelsesmuligheder.

I Region Midtjylland er situationen den, at befolkningsudviklingen forventes at være positiv i hele regionen med undtagelse af de vestligste og østligste dele. Befolkningsudviklingen i de enkelte kommuner forventes dog at variere mellem land og by, idet de største byer i kommunerne fortsat forventes at få en mere positiv henholdsvis mindre negativ befolkningsudvikling end kommunerne under ét.

At den demografiske udvikling er en særlig udfordring, tydeliggøres af, at andelen af befolkningen i den arbejdsdygtige alder (16 – 64-årige) forventes at falde frem mod 2030 i to ud af tre kommuner i den midtjyske region.

Udviklingen i den statslige regionale forvaltning

I udgangspunktet ønsker regeringen at placere nye statslige institutioner uden for hovedstadsområdet.

2007 bød på store ændringer i den statslige sektor – kommunalreformen lagde opgaver på skatte- og uddannelsesområdet over til staten, og mange statslige arbejdspladser blev flyttet geografisk.

Status over kommunalreformen

Kommuner, de nedlagte amter, regionerne og de berørte statslige institutioner har sikret en smidig og effektiv overgang til den nye struktur.

De regionale konsekvenser kan ikke gøres op endnu, men der er aftalt følgende evalueringsforløb: en statusredegørelse for kommunalreformen, en redegørelse om implementering af kommunalreformen på det sociale område og specialundervisningsområdet, samt løbende evaluering af det nye beskæftigelsessystem.

Kommunerne har skullet harmonisere deres serviceniveau, og mange har benyttet lejligheden til omlægninger og effektiviseringer, eksempelvis på folkeskoleområdet, hvor de mindste skoler er blevet nedlagt eller fusioneret.

Status over finansieringsreformen

Reformen er en følge af kommunalreformen og skal sikre mod uhensigtsmæssige ændringer i byrdefordelingen mellem kommunerne. Finansieringsreformen betyder et højere udligningsniveau, der især kommer de vanskeligt stillede kommuner i yderområderne til gavn. Der er årligt afsat 186 mio. kroner til særligt vanskeligt stillede kommuner, som fordeles efter ansøgning. Herudover er en midlertidig forhøjelse på 150 mio. videreført i 2008. Af disse midler finansieres bl. a. et nyt tiltag, nemlig udviklingsaftalerne, som Velfærdsministeriet foreløbig har indgået med Bornholms Regionskommune, Lolland kommune og Langeland kommune.

Regionale konsekvenser af statslige tiltag 2007

I 2007 er der besluttet eller gennemført 24 statslige tiltag, der vurderes at have positiv betydning for den regionale udvikling. Eksempelvis er professionshøjskolernes udviklingsplaner med en bred regional udbudsdækning samt en række nye uddannelser uden for København og Århus blevet godkendt.

På kulturområdet er der gennemført en mængde tiltag, der skal udbrede forskellige kulturelle tilbud til hele landet.

Blandt de statslige tiltag er udpegningen af de to nationalparker i Region Midtjylland samt de indgåede kulturaftaler med flere kommuner.

Den overordnede økonomiske ramme for regional udvikling.

En sund økonomisk udvikling i hele landet er en central forudsætning for gode levevilkår i de enkelte regioner, og de seneste års høje beskæftigelse, lave ledighed, moderate inflation samt store overskud på de offentlige finanser har blandt andet medvirket til den meget positive regionale udvikling i beskæftigelsen.

Regional erhvervspolitik

Danmark får 0,5 mia. kroner årligt frem til 2013 fra EU til regional erhvervsudvikling fra Regionalfonden og Socialfonden. Midlerne skal medfinansieres krone til krone af stat, regioner, kommuner eller private aktører, og således er der i alt op til en mia. kroner årligt. Mindst 35 pct. af pengene skal komme yderområder til gavn. Pengene målrettes indsatsområder, der understøtter regeringens globaliseringsstrategi.

Vækstforaerne er i gang med at implementere deres erhvervsudviklingsstrategier og handlingsplaner. I 2007 har de besluttet at igangsætte 200 initiativer til næsten 1 mia. kroner.

Vækstforum i Region Midtjylland har i 2007 bevilget og reserveret i alt 386 mio. kroner til 45 projekter og initiativer. De er finansieret af regionen og EU's strukturfonde.

De seks regionale vækstfora sikrer en regional forankring af erhvervs- politikken. De tager udgangspunkt i de enkelte områders rammevilkår og erhvervsspecialisering og har fokus på yderområder. Desuden overvåger de vækstvilkårene og afgiver indstilling om medfinansiering af regionale erhvervsudviklingsaktiviteter.

De fem regionale væksthuse understøtter de regionale erhvervsudviklings- strategier – bl.a. ved gratis uvildig problemafklaring til iværksættere og mindre virksomheder med vækstambitioner.

Partnerskabsaftaler om vækst og erhvervsudvikling

I foråret 2007 har vækstforaene indgået regionale partnerskabsaftaler med regeringen om regional vækst og erhvervsudvikling – med fokus på de enkelte regioners særlige muligheder og udfordringer. Parterne mødes i juni 2008 for at drøfte fremdriften i aftalen.

I regi af partnerskabsaftalen har Invest in Denmark under Danmarks Eks- portråd, Udenrigsministeriet, indgået samarbejde med hhv. Region Sjælland, de tre jyske regioner og Foreningen Vstdansk Investeringsfremme. Samar- bejdet har siden 2006 betydet en markant fremgang for udenlandske inve- steringer uden for hovedstadsregionen.

Danmarks Eksportråd og Region Midtjylland har indgået et samarbejde med henblik på eksportfremme. Samarbejdet har betydet, at en af eksportrådets medarbejdere er placeret i Væksthus Midtjylland.

Videnbaseret vækst og innovation

Regeringen har igangsat en række initiativer, der skal sikre gode vilkår for innovation og videnbaseret vækst i regionerne – blandt andet i form af øget samarbejde mellem videninstitutioner, virksomheder og andre aktører. Det handler blandt andet om brugerdreven innovation, regional informations- teknologi (IKT)satsning, små og mellemstore virksomheders samspil med vidensinstitutioner samt at få flere højtuddannede ud i yderområdernes virk- somheder.

Vækstforum i Region Midtjylland har taget udfordringen op og arbejder på den ene side med at virkeliggøre og konkretisere de statslige initiativer; på den anden side forsøger regionen at påvirke de statslige strategier. Således forsøger Region Midtjylland for øjeblikket at igangsætte en række offentligt- private innovationsprojekter.

Regional tilgængelighed af bredbånd og e-læring

Regeringen har en målsætning om at sikre, at alle danskere kan få en bred- båndsforskyndelse inden udgangen af 2010. I dag har mere end 99 pct. mu- ligheden, og for at sikre de sidste har IT- og Telestyrelsen via en auktion solgt rettighederne til at distribuere bredbånd – med vilkår for udbredelse, priser og tidsfrister.

Region Midtjylland støtter aktivt et samarbejde mellem Dansk Landbrugsrådgivning i Skejby og telefirmaet SkyLine. Herved sikres, at der som den første region etableres trådløst bredbånd til alle borgere – både på landet og i byerne. I første omgang i Herning og Viborg kommuner, hvor borgerne i løbet af få måneder kan få tilbudt trådløst bredbånd. Hermed tilvejebringes en af betingelserne for at sikre levende landdistrikter.

I sommeren 2007 lancerede Videnskabsministeriet en national strategi for e-læring – og fik 135 mio. kroner over tre år til at udbrede anvendelsen og øge kvaliteten. E-læring vurderes at bidrage positivt til den regionale udvikling, fordi den gør læring tilgængelig for alle.

Folkeskoler og ungdomsuddannelser

Sammen med de kvalitetskrav, der stilles til folkeskoler og ungdomsuddannelser, spiller den geografiske tilgængelighed til uddannelserne en vigtig rolle i regeringens initiativer.

Regeringen vil derfor fremsætte et lovforslag, der vil give kommunerne større frihed til at organisere et bæredygtigt skolevæsen – blandt andet skal de kunne etablere fælles ledelse af flere skoler og kunne drive dagtilbud og skoler sammen. Lovforslaget åbner desuden for kommunale integrerede skole-/folkebiblioteker.

I 2007 er der indført et statsligt taxametertilskud på de almene gymnasier, hvilket vil gøre størstedelen af gymnasiernes økonomi afhængig af elevantallet. Derudover er der på finansloven for 2008 afsat midler til et særligt udkantstilskud til gymnasier i yderområderne.

Der ydes ikke udkantstilskud til andre ungdomsuddannelser. Den samlede ramme for tilskud til gymnasierne er ikke hævet, så udkantstilskuddet er selvfinansieret. I Region Midtjyllands regionale udviklingsplan anbefales staten, at også andre ungdomsuddannelser ydes udkantstilskud med henblik på at sikre uddannelsesinstitutionernes overlevelse.

I forbindelse med udbudet af erhvervsfaglige uddannelser og fastsættelse af kapaciteten på de enkelte skoler har regionsrådene i samarbejde med skolerne forestået koordineringen i forhold til de nye erhvervsfaglige fællesindgange på erhvervsuddannelsesområdet.

I den forbindelse skal det bemærkes, at Undervisningsministeriet har set bort fra en række ønsker om et varieret udbud af indgange til erhvervsuddannelserne i yderområderne i Region Midtjylland. For at nå regeringens målsætning om, at 95 % af en årgang skal gennemføre en ungdomsuddannelse, er det helt afgørende, at der er et varieret udbud af uddannelser i alle dele af regionen.

Der er lagt stor vægt på den regionale udbudsdækning i professionshøjskollernes udviklingsplaner – herunder at sikre udbud og udvikling af videregående uddannelser, efter- og videreuddannelse, der på et internationalt fagligt niveau imødekommer behovet for kvalificeret arbejdskraft i såvel den private som den offentlige sektor.

Det bemærkes, at Professionshøjskolen VIA i forbindelse med Finanslovens endelige udformning har mistet et forventet tilskud på 33,5 mio. kroner til kvalitets- og udviklingsaktiviteter. Det betyder, at der er kvalitets- og udviklingsaktiviteter, der ikke kan iværksættes, hvilket får betydning for hele uddannelsesområdet i Region Midtjylland.

Det er bl.a. uheldigt set i lyset af den nye nationale strategi for natur, teknik og sundhed, da en del af midlerne var tænkt at skulle understøtte Professionshøjskolen VIA's videncentre inden for naturfag, matematik og læsning. Midlerne var også tænkt at skulle understøtte aktiviteterne i videncentrene på sundhedsområdet. Her betyder det manglende tilskud, at det ikke har været muligt at oprette de planlagte videncentre med eksplicit fokus på sundhedsområdet. Det drejer sig om: sundhedsteknologi, psykiatriområdet, kræftområdet, kronikerområdet, KRAM (kost, rygning, alkohol og motion).

Ligeledes er der en del tekniske og merkantile udviklingsaktiviteter, der ikke bliver oprettet.

Voksen- og efteruddannelse

På baggrund af et landsdækkende forsøg med 15 regionale kompetencecentre med i alt 60 erhvervsrettede uddannelsesinstitutioner og VUC'er har regeringen og arbejdsmarkedets parter i oktober 2007 indgået aftalen "Markant styrkelse af erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse". Hensigten er at samle ansvaret for de erhvervsrettede voksen- og efteruddannelser på færre og stærkere skoler for at få større fokus på og effekt af indsatsen.

En aftale fra sommeren 2007 skal styrke den opsøgende vejledning og rådgivning over for kortuddannede lønmodtagere samt små og mellemstore virksomheder. I praksis gennemføres den tværinstitutionelle ordning af 3-5 voksenvejledningsnetværk i hver region.

Vækstforum i Region Midtjylland har bevilget 50 mio. kr. til etableringen af den midtjyske "Kompetenceplatform". Kompetenceplatformen er forankret hos Væksthus Midtjylland, der som operatør skal være med til at sikre et effektivt match mellem udbud og efterspørgsel efter uddannelse samt et stærkt samspil om vedvarende kompetenceudvikling i regionens virksomheder. Projektets effekter er således igangsætning af mere og bedre efteruddannelse for især de små og mellemstore virksomheder i regionen.

Regeringen har i december 2007 fremsat lovforslag om at oprette op til ti erhvervsakademier for videregående uddannelser.

Boligområdet

Der er i 2008 fremsat lovforslag, som skal gøre det lettere for kommunerne at gribe ind over for de dårligste boliger, blandt andet ved at pålægge bolig-ejere at forbedre boligerne, forbyde sundheds- og brandfarlige boliger samt give tilskud til nedrivning. Forslaget ventes at træde i kraft 1. juli 2008.

Udgiftsrammen til områdefornyelse i mindre byer er langt fra tilstrækkelig til at løse opgaven med de mere end 10.000 faldfærdige huse i de mindre byer og på landet. Rammen er i lovforslaget hævet fra 20 % til 25 % af den samlede ramme på 50 mio. kr. årligt, svarende til en forøgelse fra 10 til 12,5 mio. kr. årligt.

Regionsrådet, Vækstforum og kommunerne har derfor – som led i projekter om landsbyfornyelse – i forening anmodet de berørte ministerier om betydeligt flere penge til sanering og fornyelse i landsbyer og på landet. Samtidig er anmodet om, at kommunerne får bedre muligheder for erhvervelse af ejendomme til sanering og fornyelse i landsbyer og på landet m.v. for at fremme indsatsen og skabe sammenhængende fornyelse.

Det forhøjede befordringsfradrag for pendlere i udkantsområder, der gælder kørsel over 100 km dagligt, videreføres i 2008. Formålet er at gøre det attraktivt at flytte til yderområderne eller blive boende der, selv om man får job i en større by.

Kultur og oplevelsesøkonomi

Staten bidrager med tilskudsordninger til at sikre et bredt kulturelt tilbud regionalt. Derudover har regeringen taget initiativer til at understøtte regionale fyrtårne på kulturområdet.

- I april 2006 fremlagde kulturministeren "Strategi for Kultur i hele landet" for at understøtte kulturlivet uden for hovedstadsområdet – blandt andet med en kulturpulje og et forsøg med at lade lokale institutioner varetage nationale udviklingsopgaver.
- Kulturministeren har indgået 9 "kulturaftaler" og har tre mere undervejs for perioden 2007-2011, hvorefter statslige driftsbevillinger lægges ud til de kommunale parter egen disposition inden for aftalens rammer. I 2008 er der således overført 121 mio. kr.
- Kunstrådets handlingsplan for 2007-2011 har fokus på "Kunsten og kommunerne" og har til formål at sprede kunsten mere bredt over hele landet. Et udvalg skal i 2008 foreslå, hvordan det konkret skal foregå.
- Et nyt center for kultur- og oplevelsesøkonomi i Roskilde skal styrke vilkårene for vækst ved at fremme samspillet mellem kultur- og erhvervsliv. Der er afsat 50 mio.

I 2008 skal der sendes fire erhvervsrettede oplevelseszoner i udbud. Disse skal styrke vilkårene for vækst i udvalgte oplevelseserhverv.

Formålet med regionens kulturindsats, således som den er beskrevet i den regionale udviklingsplan og i oplægget til kulturpolitik, er at styrke netværk og udvikling. Det betyder, at regionens kulturpolitik i denne sammenhæng kan understøtte kulturministeriets forsøgsordning om lokale institutioners varetagelse af nationale udviklingsopgaver. I Region Midtjylland kan det f.eks. ske på børnekulturområdet og på museumsområdet (museal formidling, IT og nye medier).

I stedet for udelukkende at arbejde med enkeltstående institutioner, er det dog regionens opfattelse, at man med fordel kan fremme udviklingsopgaver via regionalt baserede netværk eller konsortier.

Redegørelsens afsnit omkring kultur og oplevelsesøkonomi falder ligeledes i tråd med formuleringerne i den regionale udviklingsplan om kultur som en drivkraft, hvis innovative potentiale indgår som en integreret del af regionsrådets erhvervs- og udviklingspolitik.

Landsbyer/landdistrikter og udkantsområder

I forlængelse af regeringens landsplanredegørelse udgav et arbejdsudvalg i november 2007 rapporten "Landsbyer i yderområder". Ifølge rapporten er det den generelle økonomiske og samfundsmæssige udvikling, der giver landsbyerne i yderområderne store udfordringer, men samtidig er der gode muligheder for at arbejde med landbyudvikling i de nye kommuner. Det kan blandt andet ske ved hjælp af de 50 mio. kroner, som årligt afsættes til områdefornyelse i nedslidte eller socialt belastede byområder.

Vækstforums handlingsplan indeholder bl.a. projekter om landsbyfornyelse og om profilering af landdistrikterne som attraktive for bosætning og erhverv.

På baggrund af de voksende problemer med forfaldne huse i landsbyer og på landet har regionsrådet, Vækstforum og kommunerne – som led i projektet om landsbyfornyelse - i forening anmodet de berørte ministerier om initiativer på byfornyelsesområdet og planlovsområdet og flere penge til sanering og fornyelse i landsbyer og på landet. I anmodningen er også nævnt, at det er den klare opfattelse, at fornyelse og udvikling i landdistrikterne er vigtigt for at styrke landdistrikterne og få en balanceret udvikling i et sammenhængende Danmark.

Fødevareministeriet og Velfærdsministeriet har i 2007 sat et pilotprojekt i gang vedrørende fælles by- og erhvervsudvikling – i første omgang med i alt 15 mio. til Viborg, Herning, Lolland, Læsø og Tønder kommuner.

Landdistriktsprogrammet yder årligt 560 mio. kr. for 2007-2008. Rammerne for årene frem til 2013 ventes besluttet i efteråret 2008. Programmet vedrører forbedring af land- og skovbrugets konkurrenceevne, forbedring af miljø-

et og landskabet gennem støtte til arealforvaltning samt forbedring af livskvaliteten i landdistrikterne og tilskyndelse til diversificering af den økonomiske aktivitet.

Danske Regioner finder, at indsatsen for job og levevilkår skal have betydelig højere prioritet end de budgetterede 25 % af landdistriktspuljen, som regeringen lægger op til. Det er derfor et centralt punkt i Danske Regioners forhandlinger med Fødevareministeriet om gennemførelsen af landdistriktsprogrammet for 2009-2013.

Region Midtjyllands andel af disse midler er i 2007-2008 årligt 30 mio. kr.

EFF-programmet skal bidrage til størst muligt vedvarende udbytte af den danske fiskeri- og akvakultursektor. Ca. 12 % af den årlige pulje på 258 mio. kr. i 2007-2008 er afsat til eksempelvis at bevare fiskerisamfundene som kulturbærende miljøer, der er attraktive for bosætning og erhverv.

Region Midtjyllands andel af disse midler til f.eks. bevarelse af fiskerisamfundene er ca. 1,5 mio. kr. årligt.

Ved forespørgselsdebatten i Folketinget den 15. maj 2008 vedtoges følgende:

»Folketinget tager den regionalpolitiske redegørelse til efterretning og understreger vigtigheden af, at der skabes gode muligheder for udvikling og bosætning i alle dele af landet.

Folketinget opfordrer regeringen til at fortsætte arbejdet med at skabe gode vilkår for beskæftigelse, erhvervsudvikling, bosætning, vækst og velfærd i hele landet, som det bl.a. er sket med gennemførelsen af struktur- og finansieringsreformen.

Folketinget opfordrer regeringen til fortsat at have høj opmærksomhed på uddannelse, innovation, videnbaseret vækst og iværksætteri som en vigtig del af grundlaget for den fremtidige vækst.

Folketinget noterer sig, at de regionale forskelle i ledighed og indkomst er blevet mindre i de seneste år.

Folketinget anmoder om, at den kommende regionalpolitiske redegørelse særligt belyser, hvilke faktorer der har betydning for bosætning i landets kommuner, herunder områder, der igennem en årrække har oplevet befolkningsfald.«

For stemte: 59 (V, DF, KF og NY), imod stemte: 49 (S, SF, RV og EL).